LEKCJA 1 Z 5 · „CHŁOPI" – CYKL LEKCJI

„Jesień szła coraz głębsza" – rok życia Lipiec

Lekcja 1 z 5. **Pytanie lekcji:** Kto rządzi życiem Lipiec – ludzie czy pory roku? W podstawie programowej „Chłopi" są lekturą we fragmentach. Cykl opiera się na tomie I „Jesień"; fragmenty w kartach pochodzą z serwisu Wolne Lektury.

Przedmiot	Język polski
Klasa	liceum i technikum, klasa 3
Cykl	„Chłopi" – cykl lekcji – lekcja 1 z 5
Temat lekcji	**„Jesień szła coraz głębsza" – rok życia Lipiec**
Czas	45 minut
Metody	rozmowa kierowana, praca z tekstem informacyjnym, głośne czytanie, analiza fragmentu w parach, krótka notatka
Formy pracy	praca z całą klasą, praca w parach, praca indywidualna
Środki dydaktyczne	karta pracy 1, fragmenty tomu „Jesień", tabela z układem tomu I (dodatek), tablica

Cel ogólny

Poznanie kompozycji „Chłopów" (cztery tomy – cztery pory roku) i odczytanie opisu przyrody jako obrazu świata, w którym człowiek żyje w rytmie ziemi.

Cele operacyjne – uczeń po lekcji:

- Uczeń wyjaśnia, jak zbudowana jest powieść i co wyznacza rytm życia wsi.
- Uczeń przedstawia główny wątek: Boryna, Antek, Jagna.
- Uczeń rozpoznaje w opisie jesieni porównania i uosobienia i określa ich funkcję.
- Uczeń wskazuje w języku narratora elementy gwary i wyjaśnia ich rolę.

Sprawdzian z lektury „Chłopi” – grupa A

40–45 minut · 25 pkt

KARTA 4/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 25 pkt

1 **Do jakiej epoki literackiej należą „Chłopi”?** ___ / 1 pkt

A. romantyzm
B. Młoda Polska
C. pozytywizm
D. dwudziestolecie międzywojenne

2 **W jakiej wsi rozgrywa się akcja „Chłopów”?** ___ / 1 pkt

A. w Tymowie
B. w Drzazgowej Woli
C. w Raciborowicach
D. w Lipcach

3 **Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.** ___ / 4 pkt

1. Jagna przyjmuje od Boryny na jarmarku wstążkę i jedwabną chustkę.	P	F
2. Boryna sprzedaje na jarmarku graniastą krowę.	P	F
3. Witek płacze pod oborą, bo nie może iść na jarmark.	P	F
4. Mateusz jest bratem Jagny.	P	F

4 **Połącz postać z informacją o niej. Wpisz literę.** ___ / 4 pkt

1. Józka
2. Szymek
3. Roch
4. Nastusia

a) siostra Mateusza
b) córka Boryny
c) wędrowny dziad, który co trzecią zimę zakłada kwaterę u Boryny
d) syn Dominikowej

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____

5 **Przedstaw Borynę jako gospodarza. Podaj dwie cechy i każdą zilustruj zdarzeniem z tomu „Jesień” (innym niż kłótnia o zapis).** ___ / 4 pkt

PIERWSZA ŁAWKA

Wzorcowy akapit do analizy

Temat ćwiczebny: Czy przywiązanie do ziemi może niszczyć więzi rodzinne? Rozważ problem i uzasadnij swoje zdanie, odwołując się do fragmentów „Chłopów" Władysława Stanisława Reymonta i wybranych kontekstów.

Przykładowa teza: Gdy ziemia staje się miarą wartości człowieka, rodzina zamienia się w strony sporu.

Przykładowy akapit: Spór o grunt potrafi zniszczyć więź ojca z synem. Pokazuje to scena z rozdziału X tomu „Jesień". Antek mówi o ojcowskim polu: „Nasze po dziadach pradziadach!", a Boryna odpowiada: „Grunt jest mój i zrobię z nim, co mi się spodoba!". Każdy z nich ma swoją rację: ojciec broni prawa właściciela, syn – prawa dziedzica, który od lat pracuje „za parobków". Rozmowa nie prowadzi do ugody, lecz do bójki i wyrzucenia Antka z chałupy. Ziemia, która miała łączyć pokolenia, staje się przyczyną nienawiści. Dlatego tam, gdzie ziemia znaczy więcej niż człowiek, rodzina przestaje być wspólnotą.

Do rozmowy: Które zdanie jest argumentem? Które przywołują fragment? Które łączy przykład z tezą? Co wniósłby kontekst (pozytywistyczny obraz wsi, rola ziemi w kulturze chłopskiej)?

KRYTERIA OCENIANIA WYPRACOWANIA NA MATURZE PP (W SKRÓCIE)

Kryterium wypracowania (matura PP)	Punkty	Na co patrzeć w pracy o „Chłopach"
1. Spełnienie formalnych warunków polecenia	0–1	odwołanie do lektury, praca na temat i argumentacyjna
2. Kompetencje literackie i kulturowe	0–16	funkcjonalne wykorzystanie fragmentów i innego utworu, poziom argumentacji, konteksty; −1 pkt za każdy błąd rzeczowy
3. Kompozycja: struktura, spójność, styl	0–7	organizacja problemowa, logiczne przejścia, styl stosowny
4. Język: zakres i poprawność, ortografia, interpunkcja	0–11	urozmaicona składnia, precyzyjne słownictwo, błędy liczone według tabel CKE

„Chłopi” – zadania maturalne i twórcze

W formule matury 2027, poziom podstawowy · na lekcję lub do domu

KARTA 6/6

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 20 pkt

1 **Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania.** ___ / 6 pkt

Władysław Stanisław Reymont, „Chłopi”, tom I „Jesień” – Boryna wieczorem po stracie krowy

Boryna szedł coraz wolniej, bo ociężało go rozdrażnienie, a potem przypomnienie nieboszczki, co ją na zwiesnę był pochował, ułapiło go za grdykę…

— Ho! ho!… przy niej, co ją wspominam wieczorem w dobry sposób, nie przygodziłoby się tak granuli… gospodyni to była, gospodyni!… Juści, że i mamrot, i przeklętnica też, że i dobrego słowa nikomu dać nie dała i cięgiem się z babami za łby wodziła… ale zawżdy żona i gospodyni! — Tu westchnął pobożnie na jej intencję, i żal go jeszcze większy dusił, bo przypominał, jak to bywało…

Przyszedł z roboty, spracowany — to i jeść tłusto dała, i często gęsto kiełbasy podtykała kryjomo przed dzieciskami… A jak się wszystko darzyło!… i cielaki, i gąski, i prosiaki… że co jarmarek było z czym jeździć do miasta, i grosz był zawsze gotowy, na zakład z samego przychówku… A już co kapusty z grochem, to już jensza zgoła tak nie potrafi…

A teraz co?…

Antek ino na swoją stronę ciągnie, kowal też wypatruje, aby co chycić, a Józka? Skrzat głupi, któremu plewy jeszcze we łbie, co i nie dziwota, bo dzieusze mało co na dziesiąty rok idzie… Hanka kiej ta ćma łazi, a choruje jeno, i tyle zrobi, co ten pies zapłacze…

Toć i marnieje wszystko… granule trza było dorznąć… we żniwa wieprzak zdechł… wrony gąski tak przebrały, że z połowa ostała!… Tyle marnacji, tyle upadku!… Przez sito wszyćko leci, przez sito…

— Ale nie dam! — wykrzyknął prawie głośno — póki rucham tymi kulasami, to ani jednej morgi nie odpiszę i do waju na wycug nie pójdę…

Władysław Stanisław Reymont, „Chłopi”, tom I „Jesień”, rozdz. II (domena publiczna, tekst według wolnelektury.pl).
Objaśnienia: granula – imię krowy; mamrot – zrzęda; odpisać – zapisać komuś ziemię; do waju – do was

1.1 **Wyjaśnij, jaką funkcję pełnią w monologu Boryny wyliczenia i wielokropki.** ___ / 2 pkt

1.2 **Określ, za co Boryna ceni zmarłą żonę. Przytocz jeden cytat, który to potwierdza.** ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

PIERWSZA ŁAWKA · POWTÓRKA · JĘZYK POLSKI · LICEUM I TECHNIKUM, KLASA 3 · »CHŁOPI« – CYKL LEKCJI

„Chłopi” – powtórka (liceum i technikum, klasa 3)

Powtórka obejmuje tom I „Jesień” omawiany na pięciu lekcjach: rok wsi i opis jesieni, spór o ziemię, Jagnę i zmówiny, gromadę na weselu oraz wykorzystanie fragmentów w wypowiedzi argumentacyjnej.

1. O utworze

- **Autor:** Władysław Stanisław Reymont. Nagroda Nobla w dziedzinie literatury: 1924.
- **Budowa:** cztery tomy – „Jesień”, „Zima”, „Wiosna”, „Lato”: rok życia wsi Lipce.
- **Główny wątek:** Maciej Boryna (jeden z najbogatszych gospodarzy, wdowiec), jego syn Antek (żona Hanka) i Jagna, młoda żona Boryny.
- **Język:** gwara w dialogach i w języku narratora (dialektyzacja).
- **W podstawie:** lektura we fragmentach (zakres podstawowy).

2. Najważniejsze sceny tomu I

Rozdział	Co trzeba wiedzieć
V	„Jesień szła coraz głębsza” – opis zamierającej przyrody.
VI	Myśli Jagny: grunty jej nie obchodzą, pójdzie za Borynę, „jak matka każą”.
VIII–IX	Zmówiny; Dominikowa żąda zapisu sześciu morgów; Boryna zapisuje je Jagnie u rejenta.
X	Kłótnia i bójka Boryny z Antkiem o zapis; Antek z rodziną wyrzucony z chałupy.
XI–XII	Wesele: tańce, oczepiny. Parobek Kuba, postrzelony przez borowego, sam odcina sobie nogę siekierą i umiera samotnie w czasie wesela; o świcie zaczyna padać śnieg.

3. Problemy i pojęcia

- **Ziemia:** miara wartości i pozycji człowieka; źródło sporów w rodzinie.
- **Zapis, wycug:** przekazanie ziemi u rejenta; utrzymanie starego rodzica przez dzieci.
- **Gromada:** wspólnota z własnymi obrzędami i hierarchią.
- **Rytm natury:** pory roku wyznaczają pracę, święta i nastrój.

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

„Chłopi” – cykl lekcji i sprawdzian z lektury (pakiet), liceum i technikum, klasa 3

Podgląd pokazał 5 z 71 stron. Pełna wersja: 71 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- „Chłopi” – cykl 5 lekcji: scenariusze, karty pracy, sprawdzian, powtórka, liceum i technikum, klasa 3
- „Chłopi” (Władysław Stanisław Reymont) – sprawdzian z lektury A i B, kartkówki, klucz i karta lektury, liceum i technikum, klasa 3

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail

pierwszalawka.pl/material/cykl-lekcji-i-sprawdzian-z-lektury-chlopi-pakiet